

Ю. В. Філіпчук

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну архітектурного середовища

ТЕНДЕНЦІ ПРОЄКТУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ ТА ТЕАТРАЛЬНО-ВИДОВИЩНИХ БУДІВЕЛЬ СЬОГОДНІ Й У МАЙБУТНЬОМУ

© Філіпчук Ю. В., 2019

Висвітлено результати навчального, пошукового і конкурсного проєктування культурно-просвітницьких та театральньо-видовищних будівель, які запроєктували викладачі та студенти кафедри дизайну архітектурного середовища Інституту архітектури Національного університету “Львівська політехніка”. Аналіз понад 25 проєктів усіх рангів засвідчив, що більшість із них спираються не тільки на ідеї архітекторів другої половини ХХ ст., але й на ті, що утворили мережу культурно-просвітницьких і театральньо-видовищних будівель у СРСР. Але останніми роками діяльність Львівської архітектурної школи, особливо після створення кафедри дизайну архітектурного середовища, як показують проєкти і викладачів, і студентів, спрямована на пошук рішень архітектури майбутнього. Це засвідчують результати як навчального, конкурсного проєктування, так і створення спеціальних курсів, що реанімують ідеї архітектури футуристів ХХ ст. – Ф. Кізлера, І. Леонідова й інших архітекторів-футуристів, у прикладній сфері А. Квормбі, К. Танге, Б. Фуллер, а також тих, які займалися пошуками архітектури, яку хоча б частково називати архітектурою майбутнього, – Г. Голміна, В. Д. Прікса, Г. Крейгера.

Ключові слова: театральньо-видовищні центри; культурно-просвітницькі центри; театральна архітектура; аналіз проєктування; архітектура майбутнього.

Постановка проблеми та аналіз останніх наукових досліджень та публікацій

Сьогодні в театральній архітектурній галузі в Україні, яка спеціалізується на молодіжній аудиторії, студентстві, юні, немає чітких відповідей на запитання, якою повинна бути архітектура сучасного театру для дітей та молоді, які функціональні забарвлення, сценографічну палітру повинна містити. Упродовж часів незалежності України ідеї театральньо-видовищної та культурно-просвітницької архітектури висвітлено в працях професора В. І. Проскуракова [1], Б. В. Гоя [2], Р. М. Кубая [3], Д. Р. Яреми [4], З. В. Климко [5], І. М. Копиляка [6], І. В. Гуменник [7], Ю. В. Філіпчука [8] та інших.

Мета роботи

Мета статті полягає в узагальненні результатів пошукових, навчальних та експериментальних проєктів культурно-просвітницьких та театральньо-видовищних будівель, що стануть прикладом майбутнього проєктування.

Виклад основного матеріалу дослідження

Усі розглянуті апробації архітектурних ідей за останні роки в навчальному, пошуковому, експериментальному та прикладному проєктуванні в львівській архітектурній школі умовно можна згрупувати в кілька напрямів.

Перше: коли проєктування велося у історично сформованому середовищі та в наявних будівлях. До такого можна зарахувати дизайн молодіжного культурного центру із розробленням середовища та просторів універсального призначення на вул. Б. Хмельницького у Львові (рис. 1); формування архітектури Центру опіки молоді із розробленням проєкту пансіону на вул. Городоцькій, 64 у Львові.

Друге: проєкти, які розбудовувались у ландшафтних і міських середовищах. Це дизайн архітектури центру творчості та дозвілля для дітей на базі школи закритого типу ім. Андрея Шептицького (у районі Знесіння у м. Львові) (рис. 2); дизайн архітектури та середовища культурно-просвітницького центру на пр. Червоної Калини у м. Львові.

Третій: напрям, пов'язаний із проєктуванням театральних-видовищних центрів. До них належать: дизайн-концепція архітектурного вирішення єврейського театру "Колізей" на вул. Куліша у м. Львові (рис. 3); дизайн архітектури і функціонально-технічної організації Будинку Лисика у м. Львові.

Досвід сучасного проєктування культурно-просвітницьких та театральних-видовищних будівель у приміщеннях та просторах історично сформованого середовища та наявних будівлях повинен забезпечувати сучасні вимоги до архітектури такого типу, зокрема такі як доступність, гнучкість та трансформативність, багатфункціональність, технологічність, надійність, а також закладати підґрунтя для архітектури майбутнього, давати змогу реагувати на нові запити. Наприклад, у дизайні молодіжного культурного центру, який спроектувала студентка А. Марінічева під керівництвом Ю. М. Столярова, використано ідею збереження історичного архітектурного образу будівлі колишньої фабрики повідла у м. Львові, що проглядається на фасаді на вул. Хмельницького, разом з ідеєю динаміки в архітектурі сучасних форм та просторів, які розкрито у вигляді внутрішнього двору спроектованого комплексу. Автор проєкту використала ідею чергування видовищних та просвітницьких приміщень із виставковими просторами центру, параметри яких можна змінювати відповідно до поставленого завдання. Варто відзначити проєкт формування архітектури Центру опіки молоді. Розроблено проєкт пансіону на вул. Городоцькій, 64 у Львові, який виконала студентка І. Хопта під керівництвом проф. В. І. Проскурякова та доц. С. О. Іванова-Костецького, де запроєктований об'єкт має вигляд будинку-вставки в лінії вулиці історичної житлової забудови міста. Цей центр опіки молоді складається із комплексу будівель, пов'язаних як просторово, так і функціонально, поєднуючи в собі житлову, навчальну, медичну та просвітницьку функції, у параметрах приміщень та площ, комфортних для перебування дітей різного віку. Також проєкт центру опіки вдало вписано в архітектурне середовище, використання скла та дерева на фасадах будівлі та багаторівневі зелені тераси забезпечують комфортне сприйняття в антропоморфному середовищі.

В останні роки XXI ст. помітно змінюється концепція щодо проєктування культурно-просвітницьких та театральних-видовищних будівель у ландшафтних і міських просторах, від синтезу споруд із наявним середовищем у всіх його проявах, але й з потягом до обов'язкового відображення і урахування архітектури, побудови простору, організації дії та їх оформлення так, як в історичних прототипах. Наприклад, у проєкті архітектури центру творчості та дозвілля для дітей на базі школи закритого типу ім. Андрея Шептицького (у районі Знесіння у м. Львові) використано концепцію центру "палацового типу" у вигляді висячих садів, увічнених сучасними стилістичними формами та матеріалами. Терасування рівнів запроєктованого центру створює гармонійну побудову простору в ландшафтах парку, підкреслює форму рельєфу. Інший приклад проєктування у міських просторах, – проєкт культурно-просвітницького центру на проспекті Червоної Калини у місті Львові автора О. Павлюк. Ділянка проєктування розташована поміж

житловою забудовою 70–80-х років XX ст., у найбільшому “спальному” районі міста. Образ будівлі центру вдало узгоджено із середовищем, оскільки форма будівлі динамічна, довгі прямі лінії завершені гострими кутами, що підкреслює інтенсивність руху міської магістралі. Функціонально-планувальна схема будівлі утворює напіватріум, навколо якого розвиваються культурно-просвітницькі групи приміщень з одного боку, видовищні з іншого, які поєднуються виставковими просторами та вестибюлем.

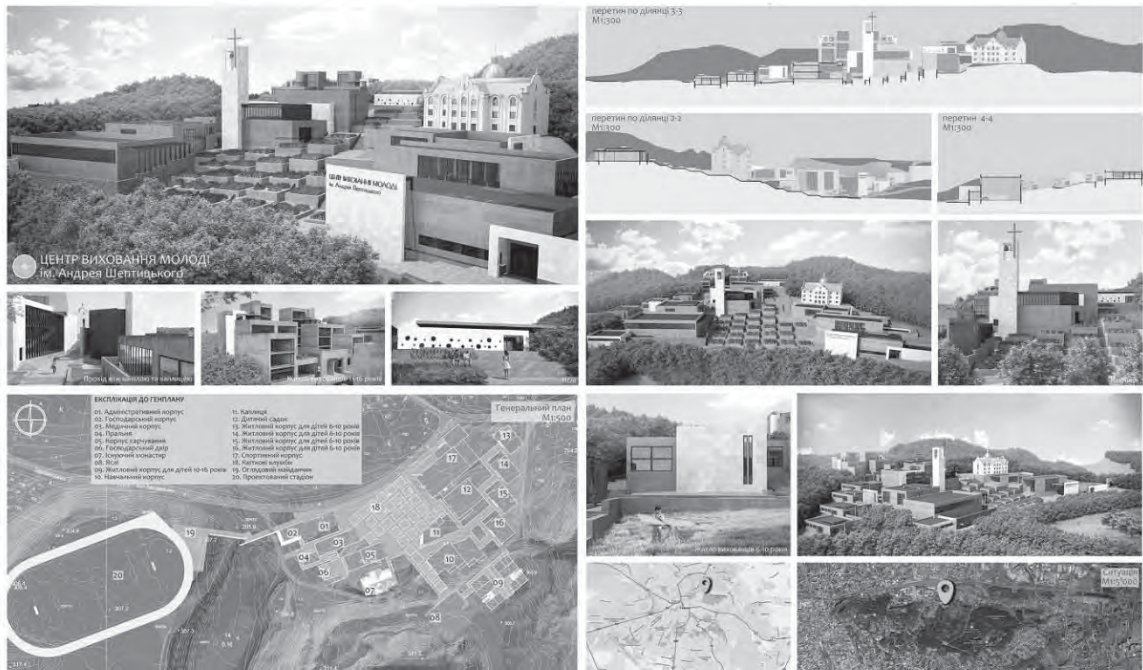

Рис. 1. Проект дизайну молодіжного культурного центру з розробленням середовища та просторів універсального призначення на вул. Хмельницького у м. Львові ст. гр. АР-45 Анни Марінчевої

Рис. 2. Дизайн архітектури центру творчості та дозвілля для дітей на базі школи закритого типу ім. Андрея Шептицького (у районі Знесіння у м. Львові)

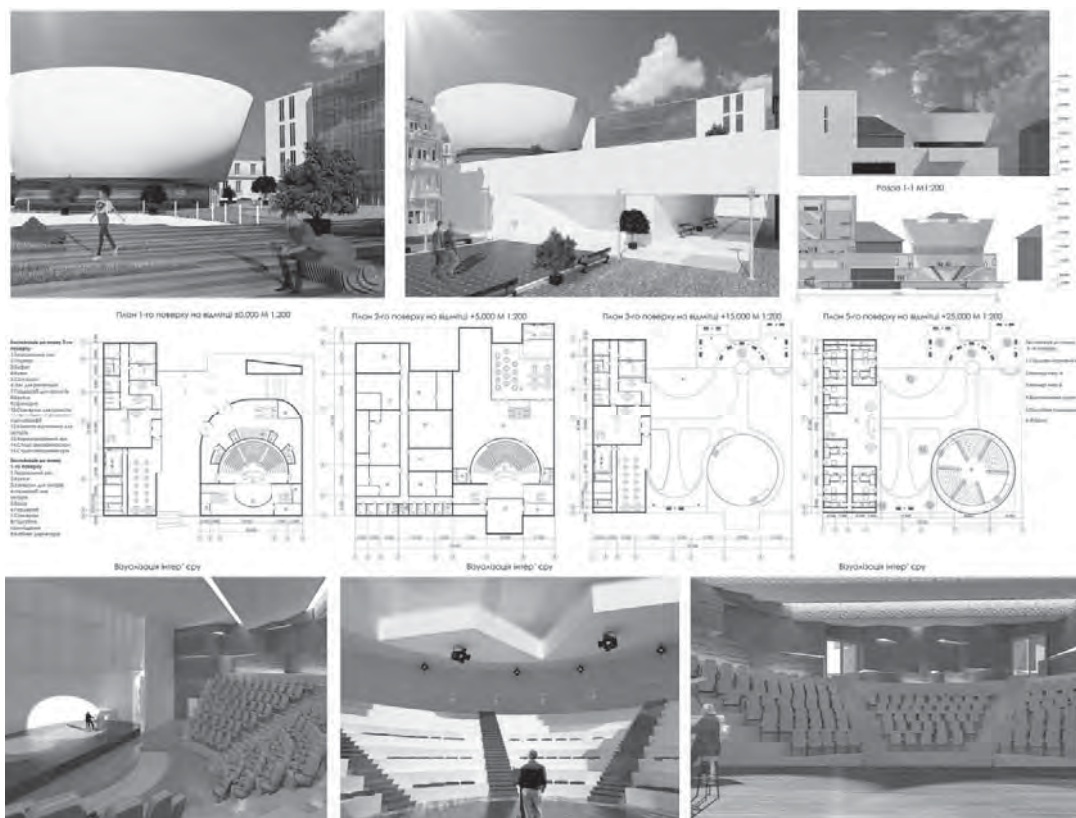

Рис. 3. Дизайн-концепція архітектурного вирішення єврейського театру “Колізей” на вул. Куліша у м. Львові

Нового розвитку набули ідеї у проєктах театральних-видовищних центрів, скажімо, проєкті дизайн-концепції архітектурного вирішення єврейського театру “Колізей” на вул. Куліша у м. Львові автора М. Целенчука керівник професор В. Проскурняков (Рис. 3). Ідея проєкту – відродити колись втрачений під час бомбардування у 1944 р. театр, який може бути сучасним “Колізеєм”. Проєкт центру сформовано з головного залу з напівкруглою сценою-“ареною”, форма якого нагадувала зруйнований театр. Також автор пропонує розвиток “Колізею” із тенденцією у майбутнє, із допоміжними видовищними приміщеннями, просторами та іншими функціональними елементами, такими як майстер-студії, інтерактивні простори та художні майстерні.

Висновки

Перше. Головними принципами проєктування культурно-просвітницьких та театральних-видовищних центрів в Україні на початку ХХІ ст. залишаються такі:

- а) створення максимально різноманітних функціонально-просторових умов для роботи культурно-просвітницьких установ та театральних колективів;
- б) пошук, передбачення та формування нестандартних видів і форм культурного обслуговування для відвідувачів;
- в) проєктування культурно-просвітницьких та театральних-видовищних центрів повинно враховувати відмінності історико-культурного контексту територій та регіонів та узгоджуватись з архітектурним середовищем і гармоніювати з ним.

Друге. Фактори, які й надалі негативно впливають на розвиток у майбутньому культурно-просвітницьких та театральних-видовищних центрів в Україні, – це:

- а) недостатня фінансова підтримка державою пошуково-експериментального проєктування галузі;
- б) відсутність експериментально-пошукового будівництва;
- в) незначна кількість інституцій, які ведуть комплексну науково-методичну, пошуково-прикладну діяльність у галузі архітектури культурно-просвітницьких та театральних-видовищних будівель та споруд.

Третє. Досвід експериментального, пошукового та навчального проектування у галузі культурно-просвітницької та театральньо-видовищної архітектури в Україні на початку XXI ст. на прикладі діяльності кафедри ДАС ІАРХ Національного університету “Львівська політехніка” доводить, що він може бути ефективно застосований у прикладній архітектурно-будівельній галузі країни загалом.

1. Проскуряков В. І. *Архітектура українського театру. Простір і дія: монографія.* – Львів: Видавництво Нац. ун-ту “Львівська політехніка”; Срібне слово, 2004. – 584 с.

2. Проскуряков В. І., Гой Б. В. *Культурологія єврейського театру України в контексті часу, дії і архітектури.* – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2007. – 108 с.

3. Проскуряков В., Кубай Р. *У руслі відроджених традицій модерних концепцій (з досвіду творення сценографії українських, християнських концертно-видовищних заходів наприкінці XX ст.)* // Вісник “Архітектура” Нац. ун-ту “Львівська політехніка”: зб. наук. праць / відпов. ред. Б. С. Черкес – Львів: Вид-во Держ. ун-ту “Львівська політехніка”, 1998. – № 358. Архітектура. – С. 245–252.

4. Проскуряков В. І., Ярема Д. Р. *Сценографія як головна складова архітектури театру. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: збірка наук. праць / головний ред. Н. Є. Трегуб.* – Харків: Харківська держ. академія дизайну і мистецтв, 2008. – № 1–3. – С. 245–249.

5. Климко З. В. *Вплив і розвиток архітектурно-сценографічних ідей всесвітньо відомого сценографа Є. М. Лисика [текст] / З. В. Климко* // Архітектурний вісник КНУБА: наук.-виробн. зб. / відповід. ред. П. М. Куліков. – К.: КНУБА, 2014. – Вип. 1. – С. 17–34.

6. Копиляк І. М. *Театральні приміщення в історичних українських культурно-просвітницьких будівлях (на прикладі Львова)* // Вісн. Нац. ун-ту “Львів. політехніка”. – 2009. – № 656. – С. 160–163.

7. Проскуряков В. І., Гуменник І. В. *Результати пошукового проектування відкритих та “ландшафтних” театрів викладачами і студентами кафедри дизайну архітектурного середовища Національного університету “Львівська політехніка”* // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”: Архітектура. – 2014. – № 793 [45]. – С. 160–166.

8. Проскуряков В. І., Філіпчук Ю. В. *Гіпотеза архітектурного творення театральньо-видовищних центрів для дітей та молоді на прикладі розбудови лялькового театру у місті Кропивницький* // Архітектурний вісник КНУБА: наук.-виробн. зб. / відповід. ред. П. М. Куліков. – К.: КНУБА, 2014. – Вип. 13 – С. 168–173.

9. *З архіву кафедри дизайну архітектурного середовища Національного університету “Львівська політехніка”.*

Yu. V. Filipchuk

Lviv Polytechnic National University,
Department of architectural environment design

TRENDS IN DESIGNING CULTURALLY-EDUCATIONAL AND THEATRICALY-PERFORMING BUILDINGS. NOWADAYS AND IN THE FUTURE

© Filipchuk Yu. V., 2019

The article presents the results of an educational, search and competition design of culturally-educational and theatrically-performing buildings, designed by the teachers and students at the department of architectural environment design, institute of Architecture at Lviv Polytechnic National University. The analysis of over 25 projects of all grades has confirmed that most of them are based not only on the ideas of architects of the second half of the 20th century but also on those which were forming the network of culturally-educational and theatrically-performing buildings in a former USSR. However, in the recent years the activity of Lviv architecture school, especially after creating the department of architectural environment design, can be seen in the projects of both teachers and students, there is a movement towards the search of solutions for architecture of the future. It is confirmed by the results of educational, competition design as well as creating specialized courses that revive the ideas of architecture of the futurists of the 20th century – F. Kiesler, I. Leonidov and other architects-futurists in the applied sphere – A. Quarmby, K. Tange, B. Fuller as well as those who take care of searching which can even partially be called the architecture of the future – G. Golmin, Wolf D. Prix, G. Kreiger.

Key words: theatrically architecture; culturally-educational and theatrically-performing centres; analysis of project; architecture of the future.